

MITTUNIVERSITETET

Institutionen för utbildningsvetenskap (UTV)

Examensarbete inom
lärarutbildningen, 15 högskolepoäng

Samspel i lek

En studie om barns uppfattningar om
relationsskapande i förskolan

Joanna Lindbäck
Dugarmaa Andersson

Abstrakt

I denna studie vill vi undersöka hur vänskap uppfattas av en grupp barn på en svensk förskola samt hur barnens relationsskapande förstås i den fria leken. Detta har vi gjort genom att besvara de två syftesfrågor som vi ställt: Hur uppfattas vänskap av barn? Vad karakteriserar barns relationsskapande?

Vid utformandet av vår studie har vi använt oss av en kvalitativ metod där vi utförde observationer på barn för att se hur relationsskapandet går till i den fria leken. Vi har också intervjuat tretton barn för att ta reda på deras uppfattningar om relationskapandet och vänskap.

Resultatet av vår undersökning visar hur barnen med lekens hjälp ingår samspel med varandra, det visar också på barnens egna funderingar om vikten av samspel och vänskap för just dem. Studiens resultat visar att det är genom leken som barn oftast hittar sina vänner och bygger relationer till andra. Det som också tydligt visade sig var de egenskaper som var mest uppskattad då barn väljer sina vänner.

Nyckelord: Samspel, kamratkultur, vänskap, barn och relationskapande.

Innehållsförteckning

Abstrakt	i
Inledning	1
Bakgrund	3
Samspel	3
<i>Utmaningar med samspelet</i>	4
Barns relationsskapande	5
<i>Platsens betydelse för kamratrelationen</i>	5
<i>Att vara kompisar</i>	5
<i>Barnens agens</i>	7
<i>Uteslutning och relationsskapande</i>	7
Teoretiskt perspektiv	9
Syfte	11
Metod	12
Kvalitativt arbetssätt	12
Urval och Undersökningsgrupp	12
Etiska överväganden.....	13
Genomförande	14
Databearbetning	16
Metoddiskussion	16
Resultat och analys	20
Vad karakteriseras barns relationskapande?	20
<i>Samförstånd i leken</i>	20
<i>Det gemensamma intresset</i>	21
<i>En ömsesidig relation</i>	22
Hur uppfattas vänskap för barn?	24
<i>Att leka och göra samma saker</i>	24
<i>Att vara snäll</i>	26
<i>Att känna igen</i>	26
Diskussion	28
Barns uppfattningar om vänskap	28
Barns relationskapande	30
Avslutande reflektioner.....	32
Framtida forskning.....	33
Referenser	34
BILAGA 1: – Missiv till vårdnadshavare	36
BILAGA 2: – Missiv till förskolechefen och förskolan	38

BILAGA 3: - Guide för Intervjufrågor 39

Inledning

Barn tillbringar en stor del av sin vakna tid i förskolan och det blir då viktigt att den demokratiska grunden om lika värde synliggörs och följs av såväl barn som vuxna i verksamheten (Utbildningsdepartementet, 2011). Ett demokratiskt förhållningsätt bidrar till goda förhållanden i kamratkulturer i den meningen att barnet visar respekt, delaktighet samt låter andra höras och synas. Alla barn ska känna sig delaktiga och bidragande i gruppen (Harju & Broman, 2013). Förskolan är den plats där barnet har möjligheter att utveckla relationer till övriga barn och vuxna. De ska finna förståelse i hur kamratkulturer utvecklas och upprätthålls så att de på bästa sätt kan vara goda kamrater till varandra. Att vara en god kamrat innebär ett stort ansvar för barnet. Barn uppfattas idag av vuxna utifrån sin agens, med ett agentskap menas att barnet tillsammans med de vuxna har ett ansvar i den sociala utvecklingen. De är medskapare till det som sker i vardagen, vilket betyder att barnet är delaktig till att skapa goda kamratkulturer samt att det är på barnets villkor (Löfdahl, 2007). Människor har en förmåga att söka kontakt och närhet, denna sociala begäran gör att barnet skapar relationer med andra eftersom de vill ingå i ett socialt sammanhang. För att nå dessa sociala förmågor behöver barnet utveckla sin självuppfattning, det vill säga hur barnet tänker, verkar och hur det visar sig för andra. Dessa kunskaper är viktiga för att tolka andra människor samt för att kunna delta i olika samspel (Ackesjö & Persson, 2014). Barn som ingår i samspel med andra konstruerar därigenom sina egna kulturer. I dessa kamratkulturer skapas uppfattningar och normer som sedan kommer skildra barnets sociala liv på förskolan (Corsaro, 2011).

Förskolan är oftast den plats där barnet kommer i kontakt och skapar relationer till andra. Alla barn har rätt till lek och ett socialt liv oavsett vem de är, det är också denna rätt som skildrar ramarna i förskolans verksamhet utifrån ett samspelande perspektiv (Barnkonventionen, 2009; Utbildningsdepartementet, 2011). Förskolan ska vara en levande social och kulturell miljö som stimulerar barnen att ta initiativ och som utvecklar deras sociala och kommunikativa kompetens (Utbildningsdepartementet, 2011, s. 6). Förskolan blir den plats där barnet ska erbjudas möjlighet att träna och utveckla både relationer till personer på plats samt lägga en god grund för möjligheter att i framtiden fungera i sociala sammanhang.

Det kunskapsområde som behandlas i uppsatsen är barns uppfattning om vänskap och relationskapande. Ordet relationskapande och innebörden i det behandlas olika av forskarna exempelvis Corsaro (2011) och Michélsen (2004). Det skapas en nyfikenhet utifrån dessa författare om vad som karakteriserar en relation och vad vänskap betyder för barn i en svensk förskola. Alla som verkar inom förskolan bör ha en fördjupad bild av barns toleranser inom relationskapandet så de på bästa sätt kan finnas till hands då barnet behöver hjälp. Genom denna uppsats kan pedagoger finna insikt om barns uppfattningar av

vänskap och relationskapande och hur det visar sig på den förskola som studien är utförd på.

Bakgrund

Här kommer vi presentera tidigare forskning inom barns samspel. Genom rubrikerna har vi delat upp viktiga delar kring samspelet samt underlättat för läsaren då det blir enklare att förstå vilket innehåll det finns under varje rubrik. Avslutningsvis i denna bakgrund så kommer vi presentera vår teoretiska utgångspunkt i uppsatsen. Corsaro är känd inom Sociologin och har skrivit en mängd olika artiklar och böcker om samspelets betydelse för barn.

Samspel

Redan i spädbarnsåldern visar barn ett stort intresse för andra. Fram till ett års ålder kan barnen fortvarande ha en begränsad interaktion tillsammans med andra då ljud, beröring och leendet omfattar samspelet. Under barnets andra levnadsår ökar den sociala interaktionen tillsammans med andra, de kan nu både visa medkänsla, känna igen andras känslor och låta sig smittas av affekten. Barn uppfostras in i samhället så de blir en del av det. I och med denna samhällsuppfostran så blir de indirekt socialiserade människor som kommer kunna samspela med andra. För att bli socialiserad in i samhället så är det viktigt med bra förebilder. Oftast från det lilla barnets sida består förebilderna av vårdnadshavare, förskole pedagoger och äldre barn. Med goda förebilder underlättas barnets socialisering. Barnet får då bra och viktiga kunskaper så de enklare kan hantera relationskapandet till sina vänner. Barnet måste se hur en bra relation ser ut för att själva kunna skapa goda relationer till andra (Guliaikhin, Galkin & Vasil'eva, 2013). Johansson (2001) nämner att barn tidigt lär sig hur de kan påverka andra i sin närhet. De lever i en nära relation till andra och måste då kunna respektera den andres värld. Barnet känner från tidig ålder vilka de har en tillhörighet med och letar sig till kamrater med liknande intressen (Engdahl, 2012; Engle, McElwin & Lasky 2010). Enligt Johansson (2001) är barns samvarokompetens i att kunna agera och interagera tillsammans med andra en viktig egenskap för att nå en social status bland andra. Barnet lär sig interagera på förskolan genom att se hur andra gör, de äldre barnen och vuxna blir förebilder för de mindre. Barnet läser av de äldre kamraterna och barnen, de studerar dem för att sedan kunna assimilera. De samspel som barnen går ut ur och in i, i vanliga vardagshändelser är konkreta och centrala i all utveckling. Samspelet tar aldrig slut utan är ett livstema som är i ständig verkan (Johansson, 2001).

Askland och Sataoen (2009) beskriver att samspelet är något som sker mellan människor, något som görs tillsammans. Samspelet är centralt och omfattar alla områden så som rörelse, kroppslig aktivitet och den verbala kommunikationen. Engdahl (2011) betonar vikten av samspelet mellan barn under lek och beskriver hur små barn interagera med varandra och använder sig av en mängd olika strategier för att locka andra till lek som exempelvis genom att visa med höga ljud eller skratt. De använder sig också av kroppsspråk och ögonkontakt för att uttrycka om de vill inbjuda andra barn i lek eller avvisa. För att små barn ska trivas och ha en bra förskole vistelse så är det viktigt att

de kan ingå ett positivt samspel tillsammans med andra barn och vuxna (Askland & Sataoen, 2009). En studie som Naerland och Martinsen (2011) gjort visar att barn med stigande ålder blir allt mer intresserad av att söka kontakt med andra och att kvaliteten av interaktion också blir mer komplicerad i stigande åldrar.

Utmaningar med samspelet

För de barn som har svårt att ingå samspel med andra så måste det finnas starka pedagoger tillhands för att stödja och hjälpa dessa barn på det sätt som är bäst för dem (Hughett, Kohler & Raschke, 2012). Barn är olika, de har olika förutsättningar och behöver guidning med olika delar genom livet. För vissa barn kommer det sociala samspelet naturligt medan andra måste kämpa för att ha någon form av social status. För de barn som har svårt att ingå samspel med andra är orsaken oftast någon form av socialt handikapp exempelvis autism, ADHD, ADD, Aspergers med flera. De viktigaste egenskaperna för att spela med andra är exempelvis turtagningsförmågan, gemensam uppmärksamhet och kunna dela på saker. Saknar barnet dessa egenskaper blir det viktigt att hjälpa barnet att nå detta. Hughett, Kohler och Raschke (2012) beskriver i sin artikel barn med svårigheter i det sociala samspelet. De beskriver också hur pedagogerna hjälper barnen med att finna en social plats i förskolegruppen. Pedagogerna hjälper exempelvis barnen med förmågan att söka ögonkontakt, ge förslag på lekar, hjälpa barnen in i lek med andra och finns till hands som ett stöd under lekens gång. Författarna menar att pedagoger som ger stöd ökar och förstärker barns självständighet i relationen till andra. Denna hjälp kan exempelvis vara visuella referenser, verbala påminnelser, uppmärksamhet och beröm, artikeln visar att detta förbättrar barns sociala förmåga i lek med andra och att lekens längd ökar. Bra förslag på lekar och övningar tillsammans med barn som har sociala svårigheter är exempelvis rollspel, teater och rollspelskort, dessa lekar stärker barnens kommunikativa förmåga och de får agera tillsammans med andra.

Stycket ovan beskriver barn med svårigheter i samspelet med andra. Oftast är det lättare att skylla ett problem på en person i stället för en miljö eller grupp, Williams (2006) menar att varierande miljöer med olika aktiviteter som ska passa och nå ut till alla barn i förskolan medför en struktur som lättare hjälper barn i att finna vänner och samspel, samt komma till ro och finna en trygghet. Vuxnas skyldighet är att utforma en miljö som är anpassad för och till barnet, det är pedagogens plikt att ha en ordnad miljö som är stimulerande och ger trygghet bland alla barn. Förskolans miljö kan i barns ögon ses i form av oreda och höga ljud. Vissa barn klarar inte av att vistas i dessa miljöer och i stället för att ändra på miljön så anser pedagogerna att det är enklast att förändra barnet (Hughett, Kohler & Raschke, 2012). Johansson och Pramling Samuelsson (2003) menar också att olika svårigheter som exempelvis koncentration skylls över på barnet. Barn med olika svårigheter ses ofta som ett hinder för den övriga gruppen och verksamheten, och oftast så fokuseras problemet på det enskilda barnet istället för att sätta gruppen, det vill säga förskolan, i fokus. Det talas om "barn med svårigheter", trots att problemfrågan egentligen borde vara, "barn i

svårigheter". Även Pape (2002) lyfter fram de barn som inte har den nödvändiga sociala kompetensen att klara av att bygga upp och skapa vänskap utan måste ta hjälp av en vuxen.

Barns relationsskapande

Platsens betydelse för kamratrelationen

Ackesjö och Persson (2014) betonar en mängd begrepp som exempelvis kamratrelationer, vänskap och kamratgemenskap, dessa begrepp beskriver barns relationer till andra. Enligt författaren är kamratrelationer en viktig del av barns identitet och deras socialisations process. Barn söker sig till kamrater naturligt då de vill ingå ett socialt samspel tillsammans med andra, det är därför viktigt att barn i förskolan får delta i gemensamma aktiviteter och leka med sina vänner. Deras studie behandlar barn som börjar i förskoleklassen och deras upplevelser om att skapa nya relationer. Barnen i studien känner en positiv spänning inför övergången medan det samtidigt också finns en viss oro inför den. En del barn känner sig blyga inför mötet med de nya vännerna och att de då också är oroad över sin position i den nya sociala gemenskapen. Ackesjö och Persson (2014) menar att en social gemenskap behöver mer än en gemensam plats, det viktigaste för barnet är att känna gemenskapen i den nya gruppen. Corsaro (2011) menar att den sociala gemenskapen är viktigast samt att platsen också har en stor betydelse. Att vara ny på förskolan och försöka komma in i en grupp kan vara tidskrävande och svårt, barnet får vara med i leken men har inte fått någon speciell plats i gruppen. Här menar Corsaro att platsen har betydelse för att barnet lättare kan komma in i gemenskapen. Det kan exempelvis röra sig om att barnet har en viss kunskap inom ett speciellt område och då får möjlighet att visa upp det på den speciella platsen exempelvis om ett barn är duktig på att bygga, då kan legorummet vara den plats där barnet får känna sig duktig och visa upp sina kunskaper. Detta leder i sin tur till att barnet lättare blir accepterad och får en roll i gruppen. Miljöer som stimulerar menar Williams (2006) är en viktig komponent för att lättare finna vänner. Williams likt Corsaro menar att miljön bidrar till att lättare hitta nya vänner. Barn väljer oftast lek efter sitt intresse och om förskolan då har en ordnad och mångfaldig miljö så ökar möjligheten till att barnet finner den plats där de vill vistas och i sin tur finner en vän som tycker om att leka samma typ av lekar. Den kamratkultur som barnet befinner sig i är oftast tillsammans med vänner som tycker om samma typ av lek och har ungefär samma intressen (Corsaro, 2011).

Att vara kompisar

Barns kamratkultur kännetecknas av två begrepp som kallas för tolkande reproduktion och sekundära anpassning (Löfdahl, 2007). Båda begreppen handlar om barns relation till de vuxna och samhället. Enligt författaren tolkar barnen och omskapar den omgivande kulturen för att göra det begriplig och möjligt att handskas med sina aktiviteter. Barns erfarenheter och handlingar är viktiga att förstå sig på. Tolkande reproduktion är en ömsesidig relation mellan barnet och omgivningen. Sekundära anpassningar innebär att som barn

lyda och anpassa sig. I nästa steg blir anpassningarna sekundära. Enligt Löfdahl (2007) förekommer sekundära anpassningar i institutionella sammanhang, såsom i förskolan. Detta kan ses i olika situationer i förskolans verksamhet, exempelvis då barnen kommer undan de vuxnas regler, som att låta bli att plocka upp efter sig eller tar med sig förbjudna leksaker till förskolan. Vanligt förekommande sekundära anpassningar är till exempel situationer som innehåller negativa sociala handlingar såsom social uteslutning. Ett sätt att begripa sig på barns handlingar och förstå vilka sekundära anpassningar som pågår är att studera hur barnen kommunicerar både verbalt och kroppsligt.

Bliding (2004) beskriver barns relationsarbete i skolan. Författaren skriver hur beteckningen *kompisar* har flera olika funktioner i barnens kamratrelationer. Benämningen *kompisar* används av barnen för att beskriva, förklara och markera samhörighet till varandra och då exempelvis genom ordet "vi är kompisar" eller för att förklara en skillnad mellan sig själv och någon annan som exempelvis när de säger "vi är inte kompisar". Att *vara* är en aktivitet bunden till att vara kompis och *att vara kompisar* är att vara nära någon, att vara tillsammans, dela tid, intressen och aktiviteter, så kompisrelationer kännetecknas av olika egenskaper och aktiviteter som är bundna till sådana relationer mellan barn. Andra egenskaper för att beskriva nära och starkt bundna relationer är att veta mycket om varandra och att känna varandra väl. Det kan vara en relation där barn lärt känna varandra sedan en lång tid tillbaka och då har vissa upplevelser och erfarenheter tillsammans. Ett annat kännetecken av att *vara kompisar* enligt Bliding (2004) är att vara lika varandra. Det kan betyda att barnen är lika till utseendet, intressen, klädstil och tankesättet. Detta kan vara några av barnens sätt att skapa, upprätthålla och markera sina relationer till varandra. Även Pape (2002) beskriver att vänner utvecklar en gemensam förståelse och en gemensam humor som vuxna inte alltid förstår. Detta beror på den intimitet som existerar mellan vänner.

Vänskap är ett av begreppen som beskriver barnens relationer till andra barn (Ackesjö & Persson, 2014). Enligt författarna beskrivs vänskap som ett gemensamt försvar av barnen mot intrång från andra barn. Barn är medvetna om att gemenskaper och socialt samspel kan skadas och att det finns svårigheter med att finna tillträde i andras lek. Den medvetenheten leder till att barn skapar relationer och social kontakt med endast ett mindre antal barn för att säkra den egna tillhörigheten. En annan sak som karaktäriserar vänskap beskrivs av Pape (2002). Han betonar att en av de viktigaste trivselfaktorerna hos barn i förskolan är att ha en *vän*, alla barn behöver och vill ha en vän. Vänskap kan karaktäriseras av känslor, närhet, intimitet och förtrolighet. Närhet är en av utgångspunkten för att vänskap ska uppkomma och att förtroligheten och intimiteten kan ses som centrala delar av vänskapen. Vänskap beskrivs i hans studie av att den är ömsesidig, fri från maktkamper och att den bygger på respekt till den andre. Enligt författaren kräver förmågan till vänskap en viss social kompetens, detta innebär för barnet att det måste ha goda förmågor med att kunna umgås med andra och att det är förskolans uppgift att ge alla barn möjlighet att uppleva detta. Askland och Sataoen (2009) har en liknande definition om

vänskap, den beskrivs som en fri och självvald relation som är baserad på förtroende och kännetecknas av närhet, intimitet och respekt. Barnens kontakt med andra samt goda vänskaper har en positiv effekt på det enskilda barnets utveckling, trivsel och identitetsskapande. En god vänskap stärker också barnets sociala och kognitiva utveckling. Pape (2002) betonar också att vänskapen är frivillig och menar att vuxna inte kan bestämma över vem barnet ska leka och vara tillsammans med.

Barnens agens

Löfdahl (2007) menar att barn föds sociala och är i ständig produktion med att etablera nya sociala kontakter med andra i sin omvärld. Barnen är sina egna agenter med agentskap. Detta betyder att barnet tillsammans med de vuxna är med och skapar de processer som ger dem möjlighet att behandla och ändra strukturen i sin omvärld. Barn ses som sociala deltagare och skapare i det egna livet. Denna bild av barnet och barndomen är en stor förändring i hur människan tänkte och såg på barnet förr, då ansågs barnet vara blankt från födseln och måste lära sig allt av en vuxen eller äldre. Med denna förändrade bild av barnet så har det också skett förändringar i förskolan och dess verksamhet. Förskolan har en helt annan status nu än vad den hade för några år sedan i och med läroplanen som kom 1998, förskolan ska inte längre vara en plats för enbart omsorg utan det ska även finnas lärande, demokrati, lek och utveckling. Förskolan är den plats där barn ska kunna mötas och reflektera med varandra, de ska finna möjlighet att byta erfarenheter och bredda sina kunskaper om olika ting, fylla på sin ryggsäckar helt enkelt (Corsaro, 2011).

(Löfdahl, 2007) barn är tillsammans med de vuxna sina egna agenter med socialt ansvar och medskapare i den egen utveckling. Att barn har agens innebär att barn har makt att påverka och förändra sin situation genom det egna sociala ansvaret. Men barn är inga ensamma agenter utan de konstruerar och använder sin agens tillsammans med andra barn genom sina kamratkulturer. Enligt författaren innebär begreppet kamratkultur att beskriva och förstå vad som händer i barns relationer med varandra när de är tillsammans i förskolan. Barn utvecklar sina kamratkulturer efter en längre tids vistelse tillsammans i förskolan. Barnet använder därefter sina kamratkulturer för att tolka och förstå den omgivande kulturen som bland annat vuxna ingår. Barn är kompetenta samt tar ett visst ansvar för det egna livet. De är ständigt nyfikna och ivriga på att lära sig nya saker samt utveckla redan intagna kunskaper. Med sin nyfikenhet visar de på ett initiativtagande i sin utveckling. Med detta synsätt på barnet krävs också en ändrad vuxenroll, de vuxna måste låta barnet ta ett större ansvar över sig själva och det egna lärandet för att barnet ska kunna ha sin agens fullt ut. En nackdel med detta kan vara att alla barn inte klarar av det egna ansvaret. En del barn behöver stöd i att nå sitt egna agentskap. Den vuxnes roll blir då att leda och visa barnet till den egna agensen (Löfdahl, 2007).

Uteslutning och relationsskapande

Bliding (2004) beskriver uteslutande handlingar som handlingar där barnet genom att innesluta vissa också kan leda till att andra barn utesluts. Handlingar

som är uteslutande kan användas som medel för att skapa samhörighet och gemenskap i en grupp. Enligt författarna kan nästan alla barn utsättas för uteslutning och de uteslutande handlingarna kan förekomma i olika form och i varierande omfattning. Författaren skriver att uteslutande handlingar kan användas som redskap och resurs i barns relationsarbete då detta kan skapa en gemensam aktivitet i gruppen genom att stänga andra ute. Den verbala uteslutningen är mest förekommande bland barn. Barn väljer också att ignorera varandra som ett medel för att utesluta. Genom att förneka och avvisa vissa barn så förekommer det uteslutande handlingar riktad mot någon särskild. Författaren menar också att barn ibland utsättas för uteslutning genom fysiska påhopp av andra genom att bli slagna, knuffade eller sparkade.

Löfdahl (2007) lyfter fram barns ålder som ett medel för uteslutning i relationskapandet. Enligt författaren fungerar åldern som en social och kulturell resurs när barnen arbetar med att skapa och upprätthålla sina relationer. Barn använder sig av åldern för att tala om hur gamla de är samt när de vill bli av med de mindre barnen. Genom att bekräfta sin ålder kan barnen utesluta de yngre i leken, som till exempel när de talar om att det är den som är äldst som bestämmer och har all makt. Det kan ibland hända att det inte räcker med att hänvisa till sin egen ålder och då kan barnet behöva hjälp av en äldre kamrat eller vuxen. Svårigheter i språket kan också resultera i en uteslutande handling bland barnen. Bliding (2004) betonar i sin studie att det exempelvis finns barn som har svårigheter med att behärska det svenska språket, barnet kan då bli retad för sitt uttal samt att barnen kan förlöjliga språket genom att härma uttalet. Barns beteende som till exempel självcentrering, att vara påträngande och uppmärksamhetssökande inte heller är uppskattade för att nå ett positivt fokus av andra. Däremot är en vänlig kommunikation och lyhördhet två bra egenskaper då barn väljer vänner (Naerland & Martinsen, 2011).

Teoretiskt perspektiv

Sociologiprofessor William Corsaro har sedan 1970-talet gjort ett flertal studier om barns relationer och relationsskapande i både Italienska och Amerikanska förskolor. Corsaro menar med sin teori att människan ingår ett flertal kamratkulturer genom livet, varje ny kamratrelation eller kamratgrupp kan vara en början på en ny kamratkultur. Med kamratkultur som begrepp så menas det att människan har en insikt i gruppens olika regler och mönster samt att de överläggs och diskuteras tillsammans (Corsaro, 2011).

Corsaro menar som många andra forskare att barnet redan som nyfött är intresserad av en social samverkan tillsammans med andra. Barns kamratkulturer är efterliknad de vuxnas, barnet ser hur den vuxne gör och beprövar sedan vuxenkulturen i sina egna kulturer genom att omskapa och analysera för att sedan själva kunna använda sig av dem (Corsaro, 2011). Barn framställer sina kulturer till grund av att de tillbringar en stor del av sin tid tillsammans (Corsaro, 2003; Löfdahl, 2007). I Michélsen (2004) studie så visar det att barnen inte alltid måste haft en lång relation till varandra för att kamratkulturer ska utvecklas. Han menar att barnkultur och kamratkultur är något som kan visa sig efter bara ett par enskilda gånger i samverkan med varandra till skillnad från Corsaro, som menar att kamratkultur utvecklas först efter en längre periods samverkan. Barn vill vara tillsammans och då också vara engagerade i sina kamrater, de vill medverka i lek samt känna tillhörighet i gruppen. I barngruppen så konstrueras och framställs olika sociala tillvägagångssätt för att på bästa sätt nå en sund kamratkultur. I sin studie visar Corsaro att gruppen har betydelse i barnets utveckling. Det är genom och tillsammans med andra som barnet lär sig (Corsaro, 2011).

Corsaro (2003) menar att barnet befinner sig i två olika kulturer, en tillsammans med både barn och vuxna och en som bara barn är tillgängliga i, dessa kulturer kan också befinna sig i samspel med varandra. Han menar att barns kulturer skapas genom ett nära samspel och att en nära kontakt mellan barnen är viktiga. Corsaro använder sig inte bara av begreppet kamratkultur i sin forskning utan också av begreppet tolkande reproduktion, med detta så menas att även om barnet befinner sig i en kamratkultur så skapar ändå barnet nya kulturer med andra rutiner i. Alltså kan barnet befinna sig i många olika kamratkulturer med olika variationer i förskolan. Utgångspunkten för kamratkultur och samspel är att kunna upprätthålla en kontroll över leken, de gemensamma reglerna, samförstånd, rutiner och så vidare. Genom att barnet ingår i en kultur så finns dessa ramar redan bestämda exempelvis hur barnen får delta, ingången i leken, lekens innehåll och avslutet. De barn som visar svårigheter med att förstå dessa normer har också svårt med att finna ingångar i en kultur (Corsaro, 2011).

Barn vill skydda den pågående leken och detta gör de genom att exempelvis utesluta deltagare genom att påtala att leken redan har de karaktärer som ska delta eller att utrymmet är för litet för att mer barn ska kunna tillträda (Corsaro, 1985). Detta påvisar han även genom att belysa barnens försök i att

försvara lekutrymmet där leken äger rum, detta för att barn som inte är tillhörande leken ska finna möjlighet till deltagande. Önskan av att skydda den pågående leken kan bero på känsliga kamratrelationer och att miljön på förskolan kan uppfattas som störande då många barn vistas på samma yta. Barns syn på att skydda den egna leken är att själva äga kontroll över den, denna kontroll är viktig för att kamratkulturer ska kunna utvecklas (Corsaro, 2011). Det kan också finnas svårigheter med att finna ingångar i andra barns lek. En del av de barn som försöker tillträda en annans grupps lek kan bli avvisade, han menar vidare att de finns en mängd olika strategier som barn använder sig av för att finna tillträde i leken, det kan exempelvis röra sig om det verbala samt det kroppsliga sättet. Han beskriver i sin studie om barn som frågar om lov för att tillträda leken och om barn som bara "går" in i den. Det sistnämnda alternativet ser Corsaro som det vanligaste för att finna tillträde i andras lek, då han menar att leken blir störd om barn kommer in och frågar om tillträde (Corsaro, 1979). Barns kamratkulturer i förskolan innefattar den sociala status som det specifika barnet har och vilken roll barnet har eller får i gruppen. De vet vilka som får delta i leken och de barn som ska uteslutas, de vet också vem som har mest makt och hur samspelet ska se ut sinsemellan (Corsaro, 2011).

Syfte

Syftet med vår studie är att undersöka hur vänskap uppfattas av en grupp barn på en svensk förskola och hur barns relationsskapande förstås i den fria leken.

De frågeställningar som vi i studien söker svar på är:

- *Hur uppfattas vänskap av barn?*
- *Vad karakteriserar barns relationskapande?*

Metod

I detta avsnitt har vi redogjort för det kvalitativa arbetssätt vi valt för denna studie. Vi beskriver hur det empiriska materialet samlats in, vilka urval som gjorts, de etiska övervägandena, genomförandet av studien och hur vi gick till väga i databearbetningen.

Kvalitativt arbetssätt

Vi har genomfört en kvalitativ studie där vi kombinerat intervjuer och observationer som metodval. Vårt val av att kombinera de två metoderna gjordes då vi ville berätta utifrån barnets egna perspektiv och detta endast kan göras då barnen får tala om sin mening. Genom att använda intervjuer som metod kunde vi lättare inta ett barns perspektiv då vi genom att fråga fick barnets syn om vänskap och kamratrelationer. Vid samtalen med barnen så försökte vi finna en förståelse för deras egna uppfattningar om vänskap och hur barnen gör när de arbetar med relationer till sina jämnåriga kamrater. Genom att utföra intervjuer på barn så menar Løkken och Søbstad (1995) att forskaren enklare kan föra fram barnets egna perspektiv och meningar om samspelet, än om bara observationer utförts, som endast ses från forskarens ögon.

Enligt Ahrne och Svensson (2013) är intervjuer med barn och ungdomar ett speciellt område. Barn kan få känslan av att de sitter i underläge och deras svar kan då bli påverkade, barn kan då svara vad vi vuxna *tror* att de ska svara istället för vad de *tycker* själva. Vi var därför medvetna att hela tiden tänka på vilken intervjuteknik som användes och inte ställa för ledande frågor. Genom att försöka presentera området för barnen så började vi att läsa en bok för dem. Bokens tema var vänskap och vår mening med detta var att underlätta för oss själva då barnen vart förberedda på vad vi skulle prata om i intervjuerna. Ahrne och Svensson (2013) betonar att ett sätt att närma sig yngre barn är att läsa en bok och fråga om deras tolkning av berättelsen.

Corsaro (2003) framhåller i sin studie att endast intervju som metod i en undersökning av yngre barnen inte är ett komplett redskap, i sin studie menar han att yngre barn kan ha svårt att uttrycka sig i ord och att då observationer utgör ett bättre redskap för att se de yngre barnens kamratrelationer. Författaren poängterar att ett bra resultat endast kan uppnå efter en tids observation av barnen så att den som studerar får ett brett material i de sociala sammanhang som uppträder.

Urval och Undersökningsgrupp

Vi valde att utföra våra observationer och intervjuer på en kommunal förskola i Västernorrlands län. Valet av den kommunala förskolan var inte slumpmässig utan en av oss skribenter hade redan en relation till förskolan sedan tidigare. Valet att välja en förskola där en av oss redan hade kontakt beror på tidigare erfarenheten av att komma helt ny till förskolor och utföra observationer och intervjuer på barn som vi inte känner. Det vi menar är att det brukar

ta en period innan utomstående blir välkomnande in i gruppen och att vi lättare smälter in om kontakt med barnen och pedagogerna redan finns. Genom detta val så upplevde vi också en mer avslappnad känsla från både barnen och pedagogernas sida.

Kontakten till förskolan tog vi först genom att en av oss besökte den och frågade både förskolechefen och personalen om vi kunde genomföra vår studie där. Detta gick bra och vi återkom en gång till med ett missiv till både förskolechefen, pedagogerna och barnens vårdnadshavare som vi delade ut genom att sätta upp lapparna på barnens hyllor (se missiv ett och två). Samtliga femtiofem föräldrar gav sitt medgivande om att observera deras barn med penna och papper, dessa barn var i åldrarna ett till fem. De barn som var fyra till fem år fick också en extra blankett med sig i missivet (se slutet i bilaga ett). Denna blankett handlade om tillstånd för att intervjua och video-observera dem, vi skickade sammanlagt ut tjugo stycken missiv. Här fick vi tillbaka tretton stycken lappar där föräldrarna gav sitt godkännande om medverkan. Fyra stycken som inte alls ville att deras barn skulle medverka på film och intervjua samt tre som vi inte fick något svar av. Valet av att utföra intervjuer med äldre barnen beror på att deras kommunikativa förmågor och det verbala språket är mer utvecklat än för de barn som är ett till tre år. Vi valde att observera samspelen i alla åldrar för att finna en mångfald i vår studie som vi inte fått om vi bara valt att fokusera våra observationer på de äldre eller yngre barnen. Vi var intresserade av relationsskapandet i allmänhet och då passar alla åldersgrupper in för att finna en skildring bland barnen.

Ahrne och Svensson (2013) nämner också att när forskare väljer individer som ska intervjuas så är det bra om forskaren har ett samarbete med någon som känner till barnen och har tillgång till uppgifter över huruvida barnet är blygt eller framåt. Detta har hjälpt oss då pedagogerna före intervjun berättat om barnen och hur de brukar reagera i olika situationer, vilket var till stor hjälp då vi inför varje intervju var mer förbereda hur vi skulle lägga upp samtalen med det enskilda barnet. När det gäller urval av kvalitativ forskning som grundar sig på intervjuer så passar ett målinriktat urval. Ett målinriktat urval innebär att forskaren gör sitt urval utifrån en önskan om att intervjua personen som är relevanta för forskningsfrågorna (Bryman, 2011). I vårt fall blev det genom samtalen med de äldre barnen där vi ville veta mer om hur vänskap och barns relationsskapande till varandra uppfattas av dem och hur det framträder i deras lek.

Etiska överväganden

När det gäller en forskningsundersökning så är det viktigt att tänka på de etiska principerna som vi är hänvisade till. Individskyddskravet utgör en grund i hur information i forskning får inhämtas. Det finns fyra huvudkrav som måste följas för att de data som vi fått in ska vara möjliga att använda. Dessa fyra krav är informationskravet, samtyckskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet (<http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>). Vi har i vår studie använt oss av detta.

Vi vill i vår studie se på barnens samspel och relationsskapande till varandra och då har namn eller plats ingen betydelse. Barnen i studien är informerade om att vi skulle genomföra observationer på deras förskola då personalen och vi informerat dem om detta. Vi talade också om att de när som helst kunde säga till att de ville vara ifred samt om de inte alls ville delta i studien. Ingen av barnen avböjde då de alla tyckte det skulle bli spännande.

Vi har skickat ut missiv till både förskolans personal samt till barnens vårdnadshavare. Detta missiv innehöll information om vår studie och de etiska reglerna samt om barnet fick vara med på film och bli intervjuad. Barnens vårdnadshavare fick bestämma rätten över deras barns deltagande i vår undersökning.

Vi informerade föräldrarna, barnen och förskolans personal att deras identiteter kommer att vara anonyma och det material som vi samlat in under undersökningen kommer förvaras på ett sätt så att ingen obehörig kan ta del av det. Förskolans namn kommer inte heller att nämnas på grund av risken att avslöja barnens identitet vilket även Bryman (2011) understryker vikten av. Det är bara vi, vår handledare, opponenter, seminarieledare och examinatorn som kommer att ta del av vårt insamlade material. Materialet kommer sedan att förstöras efter godkännandet av vårt examensarbete. Vi förklarade och informerade barnens föräldrar att de insamlade uppgifterna av deras barn bara kommer att användas för vår studies ändamål.

Genomförande

Vi var på förskolan i sammanlagt sju dagar och då cirka fem till sex timmar per dag. Vi sammanställde trettio observationer som varierade i längd mellan tre till trettio minuter. Vi har sammanlagt sju observationer som är videofilmade med längd från fyra minuter upp till elva. Vi intervjuade sammanlagt tretton barn under tolv intervjuer då två av barnen intervjuades tillsammans. Den totala tiden på intervjuerna blev åttiotre minuter och de individuella samtalen varade mellan åtta till femton minuter. Vi tog med tio av intervjuerna i vår studie för analys då vi inte fick en fungerande kontakt och kommunikation med två av barnen. Dessa två intervjuer ansåg vi som oanvändbara i analysen och sorterades då bort.

Personalen på förskolan fungerade som fältkontakter, de visade oss de olika individerna och gav oss en kort sammanfattning om de barn vi observerade vilket även Ahrne och Svensson (2013) menar vara till fördel. De beskrev gruppens sammanhållning och kunde ibland hämta någon utav oss då de såg tillfällena att observera.

Vi har i våra observationer valt att använda oss av papper och penna för att hela tiden kunna anteckna det vi såg. Detta tillvägagångssätt är bland det vanligaste att använda sig av då en observation genomförs (Bryman, 2011; Wehner, 2000). Løkken och Søbstad (1995) samt Wehner (2000) lyfter fram fyra hjälpmedel vid observation och intervjuer dessa är kameran, Ipad, videoinspelning och diktafon de menar att observationen då kan ses med andra ögon, vi kan exempelvis

titta på observationen flera gånger och då se den ur flera perspektiv. Vi har i vissa av våra observationer valt att filma och då bara de barn vi fått medgivande från föräldrarna. Vid intervjuerna så använde vi oss av en diktafon för att få med barnens alla ord.

När vi intervjuade barnen så hade vi pratat med personalen innan om vilket rum som var mest lämpat att sitta i. De hade redan ett samtalsrum där pedagogerna oftast utför sina egna samtal och intervjuer med barnen, vi kände då att det rummet vart mest lämpat då barnen redan kände en vana att vistas där under olika samtalsformer. Bryman (2011) hävdar att intervjun ska hållas i en lugn och ostörd miljö. Vi förberedde sedan rummet med de material som skulle användas i form av papper och penna, intervjufrågor och diktafon och hämtade sedan in ett barn i taget förutom de som intervjuades i par. Miljön i rummet var mycket lämplig då inga störningsmoment fanns i form av leksaker och liknande, utan rummet var avslappnat och enkelt inrett med soffa, bord och stolar. Vi var medvetna om att samtalen med barnen inte skulle vara enkla. Vi var hela tiden medvetna om vilket språkbruk vi använde och hur vi talade till barnen. Under intervjuerna så hade vi en ordning på frågor om det specifika teman som vi var intresserade att finna svar på samtidigt som vi gav en bred frihet för intervjupersonen att utforma svaren på sitt egna sätt och efter det ställa följdfrågor på de svar som kom upp i form av, hur kände du då? Varför tror du det? (se bilaga tre). På det viset behöver inte intervjufrågorna komma i samma ordning som i den ursprungliga intervjuguiden. Detta gjorde intervjuerna mer likt ett samtal då barnen fick berätta runt om frågorna och själva komma med egna argument och påståenden om vänskap och samspel vilket även Bryman (2011) beskriver. När vi ställde en fråga som barnet inte förstod så omformulerade vi direkt frågan så att barnet förstod. Det hände att vi behövde omformulera frågan flera gånger för att barnet skulle uppfatta vad vi menade. Under samtalet så lyssnade vi till barnens berättelse utan att avbryta eller stoppa. Vissa av barnen kom in på andra ämnen och vi valde då att lyssna till deras berättelser för att sedan styra tillbaka dem till intervjun.

Observationerna har utförts på förskolan som barnen vistas på och har ägt rum både utomhus samt inne. Vi observatörer har varit där barnen vistas. Vi har under hela observationens tid haft en bra kontakt till pedagogerna som har hjälpt oss att hitta olika situationer där samspel pågår. Under observationerna var vi ibland deltagande observatörer då vi deltog i vissa av barnens lekar samt ryckte in om leken gick över styr i form av bråk. Samtidigt slutar vi aldrig att fortsätta fokusera på observationerna och föra våra anteckningar eller filma. (Ahrne & Svensson, 2013) när en observation dokumenteras ska forskaren dokumentera det som tycks vara meningsfullt, inledningsvis kan anteckningar föras löpande för att sedan sortera bort det som inte hör hemma. Genom att observera nästan allt vi såg så fick vi ihop mycket material till arbetet, detta material kunde vi sedan gå igenom för att hitta det som var intressant för just vår forskning. Så när vi var ute på förskolan och observerade barnen försökte vi anteckna och filma så mycket som möjligt för att fånga situationer där vi ser att det pågår ett meningsfullt samspel eller en relation mellan barnen.

För att dämpa forskareffekten har vi under observationerna i vissa stunder varit med i leken och samtidigt fört anteckningar eller filmat. Vi har även pratat med barnen under själva observationen samt efter för att fråga vad det var som hände och hur de kände. För att vi lättare skulle komma in i barngruppen så fanns vi ständigt närvarande och hjälpte de barn som bad om någonting. Trotts detta så låg vårt fokus på att observera och att ständigt föra anteckningar på det som skedde. Ahrne och Svensson (2013) betonar vikten av att dämpa forskareffekten, detta innebär att forskaren ska se till att informanterna inte ska känna sig spända och observerade utan att situationen ska vara så avslappnad som möjligt. För att undvika detta så ska forskaren delta i samspelet.

Databearbetning

Vi har transkriberat all data som samlats in, med detta fick vi ner vårt inspelade material på ett papper så vi lättare kunde gå igenom det. Medan vi transkriberade så upptäckte vi nya händelser som vi inte sett innan, vi såg alltså filmerna i ett nytt perspektiv samt att intervjuerna blev något helt annat då vi kunde se olika mönster när de vart nerskrivna på ett papper. Enligt Ahrne och Svensson (2013) kan allt materialet inte visas upp utan att först analysera det, samt att materialet ska bearbetas. Inte heller kan analytikern enbart välja det som han eller hon tycker är bra utan materialet ska återges på ett selektivt och rättvist sätt. Detta lyckades vi åstadkomma efter att analyserat materialet gång på gång i flera dagars tid.

Innan vi började bearbeta vår datainsamling behövde vi göra en grundlig sortering och strukturering av materialet. Detta gjorde vi genom att först lyssna och titta på ljud- och video inspelningarna samt gå igenom de anteckningar vi fört under observationerna. Detta gjorde vi ett flertal gånger för att sedan sortera materialet och reducera det. Sorteringen av materialet gick till på följande sätt; vi delade upp intervjuerna och observationerna i olika fack. Därefter gick vi igenom intervjuerna igen, denna gång så klippte vi ut frågorna från intervjuerna och sorterade upp dem. Varje fråga fick två högar där vi sorterade efter likheter och skillnader i svaren. Det vart då lättare för oss att sortera bland lapparna när vi sedan började sammanställa intervjuerna för analysen.

När vi sorterade de observationer vi gjort så utgick vi efter våra frågeställningar. Vi sorterade upp dem i två högar där våra syftesfrågorna, *hur uppfattas vänskap av barn?* och *vad karakteriserar barns relationsskapande?* Låg till grund. Vi läste igenom observationerna flera gånger och la dem sedan efter lämplig rubrik. Vårt material var nu lättare att arbeta med då vi på ett smidigare sätt kunde gå tillbaka och leta. Ahrne och Svensson (2013) visar att analysen blir lättare om databearbetningen är gjort på ett grundläggande och noggrant sätt och då främst igenom att sortera, reducera och argumentera bland datamaterialet. Om studenten eller forskaren sorterar sitt material på ett bra sätt så har de skapat en god förutsättning för analys.

Metoddiskussion

Vi har i vår undersökning valt att använda oss av en kvalitativ metod och då genom intervjuer med barnen och observationer av den fria leken. Corsaro

(2011) använder sig i sin studie av en etnografiska ansats. Då denna ansats ligger till grund för en längre periods studie så var detta inte en möjlighet för oss. Vi har i stället använt oss av olika metoder som Corsaro nämner i sina studier och då främst vikten av att känna till miljön och de olika individerna som ska studeras för att sedan utifrån deras erfarenheter kunna beskriva dem. Eftersom vi valde att utföra vår undersökning på en förskola där en av oss redan kände till miljön, barnen och personalen så hjälpte det oss med att känna trygghet i att genomföra vår studie. Vi valde utifrån detta att endast utföra vår studie på en förskola för att lättare komma barnen nära och lära känna dem. Vi tillbringade totalt sju dagar på förskolan och då cirka fem till sex timmar per dag så den totala vistelsetiden blev trettioåtta timmar. Detta ledde till att vi fick ihop ett stort material av observationer.

När vi vistats på förskolan under en längre tid och kände att barnen bekantat sig bättre med oss så valde vi att utföra våra intervjuer. Genom att barnen kände en trygghet att vara tillsammans med oss så hjälpte det också till att känna en större avslappning när intervjuerna utfördes. Både barnen och vi var då mindre nervösa jämfört om vi skulle börjat med att utföra intervjuerna på vår första dag.

Våra intervjuer uppgick till tolv stycken, observationerna till trettiofyra samt sju stycken video observationer vilket gav oss en stor variation av data material. Utifrån den mängd material som samlats in så bedömer vi att vår studie har en hög validitet genom att vi vistades på förskolan tills vi inte såg mer mönster i samspelet bland barnen och då ansåg att det material vi fått in skulle räcka för vårt resultat.

I början av studien hade vi kännedom av att det inte skulle bli så lätt att intervjua barnen, detta genom tidigare erfarenheter och att vår handledare förklarat att det kan finnas svårigheter när intervjuer görs med barn. Vi hade därför förberett oss genom att leta fram litteratur om barnintervjuer och läst på om ämnet innan vi utförde dessa. Vi var från en början osäkra på genomförandet av intervjuerna och då främst hur vi skulle gå till väga i intervjuerna. Ahrne och Svensson (2013) nämner att gruppsamtal är ett effektivt sätt att skapa ett bra samtalsklimat. Det finns både för och nackdelar med de olika samtalsformerna då gruppsamtal kan resultera i att vissa barn inte vågar prata eller säga sin mening samt att barnet kan känna sig utsatt om den enskilt sitter och pratar med en vuxen. Vi övervägde de båda alternativen och kom fram till att börja med ett gruppsamtal. Vi tog in två barn i rummet, vi märkte bara efter en stund att barnen som satt tillsammans och svarade på våra frågor härmade varandra i sina svar och var mer fokuserad av varandra än på oss. Trots detta så fann vi ändå fördelar med samtalet, då vår uppsats handlar om vänskap och hur barnen bygger relationer till varandra så visade det sig att de båda barnen var mycket nära vänner och då kunde ge en detaljerad förklaring på just deras relation. Vi fick på detta sätt en bra överblick hur en nära kompisrelation kunde se ut. Efter samtalet med de två barnen så beslöt vi oss för att intervjua barnen enskilt för att höra deras berättelser och minska möjligheten i att barnen ger

samma svar. Barnen fick nu möjligheten att berätta och förklara vänskap och relationskapande utifrån sina egna ord utan kommentarer från andra.

För att nå validitet i forskning så görs tolkningar om det som studerats, dessa tolkningar ska i sin tur förklara den data som samlats in. Tolkningarna ska också bidra till att läsaren förstår de olika problem som behandlas. Vi har i vårt arbete tolkat utefter Corsaro och hans teori om barns samspel och vänskap, genom att läsa in oss på hans syn om kamratkulturer, delaktighet och inkludering, detta varit då grundande för hur vi bearbetat vårt material. Vi vill genom vårt arbete föra fram en sanning om samspelet av den grupp barn som vi valt att utföra studien på och inte i allmänhet. Vårt resultat har bara en betydelse för den förskolan vi valt att studera och kan inte visa validitet i det allmänna. Genom att förstå barnens försök till delaktighet i den fria leken samt från de berättelser och fraser vi beskriver i vårt resultat så får vi en djupare förståelse i de handlingar som sker och sedan försökt skriva fram på ett rättvist sätt. Bryman (2011) menar att validitet endast kan uppnås då läsaren känner igen de beskrivna situationerna och finner enhet med det som sägs ska studeras och vad resultatet beskriver.

Genom att vi utförde vår undersökning på en redan känd förskola så kan reliabiliteten i vår studie minskat om exempelvis andra väljer att utföra vår studie. Reliabilitet handlar om resultaten blir desamma ifall undersökningen genomförs på nytt. Alla barngrupper skiljer sig åt vilket också gör det svårt om någon vill nå samma resultat. Vi märkte även vissa dagar att en del av barnen hade ett dåligt humör vilket också påverkar de resultat som vi fått då vissa dagar inte var den andra lik. Innan genomförandet av vår studie fanns det oro runt gruppens bemötande av oss. En av oss kände redan till barnen men denna gång skulle vi bara observera och intervju dem. Barnen var under hela vår tid på förskolan mycket samarbetsvilliga, de var hela tiden öppna och välkomnande. Vilket ledde till att vi inte kände något hinder då vi observerade dem. Vår vistelse i rummet glömdes snabbt bort och det ledde i sin tur till att barnen kändes mer avslappnade i den fria leken. Vissa barn tyckte att det var roligt att vi var där och tittade på deras lek. Eftersom vi var där flertalet gånger och observerade så blev vi också "kända" för barnen.

Genom att vi videofilmade vissa av observationerna så blev det lättare att se alla aspekter som skedde i samspelet. Detta var också ett hinder då vi inte fått medgivande av alla föräldrar att filma deras barn och var då tvungna att avbryta inspelningen då barn som inte fick delta kom in i leken. Det material som vi ändå fick in har hjälpt oss mycket i vår analys då vi lättare kunde gå tillbaka och minnas. Vi kunde även se materialet med andra ögon då olika delar av samspelet lättare upptäcktes då vi såg på filmerna flera gånger. De observationer vi utförde med penna och papper var inte alls lika lätt att gå tillbaka och minnas i. Detta upptäckte vi ganska snabbt och vi blev noggrannare med att skriva ner mer detaljer som sedan hade stor betydelse när vi gick igenom det, exempelvis antal barn, vart observationen ägde rum och vilken tid. Detta var till stor hjälp när vi försökte minnas tillbaka. En del av observationerna utförde

vi utomhus. När det regnade eller snöade ute så var det svårt att föra anteckningar då papperna blev blöta och det blev svårt att skriva på dem. Istället för att skriva så lekte vi med barnen för att lättare bli accepterade bland dem eller så fortsatte vi observera utan att anteckna för att sedan skriva ner observationen när vi kom in. Detta var svårt då vi inte mindes allt i detalj men med mycket hjälp av varandra så kompletterade vi minnesbilderna från observationerna bra.

Vårt resultat är baserat utifrån våra observationer och intervjuer på barnen. Vi vill utifrån ett barns perspektiv beskriva samspelet vilket vi gjort i vårt resultat. För att lättare ge en bild av relationskapandet och vänskap så har vi förtydligat det genom att bryta ner våra syftesfrågor i mindre teman. Vi har där försökt att föra fram barnens uppfattningar och olika observationer som förklarar relationen i samspelet. Vi vill med detta öka läsbarheten i vårt resultat och skapa en förståelse genom de olika temana som skrivits fram.

Resultat och analys

Vi kommer i denna del att presentera resultatet av vår analys. Vi vill genom detta resultat finna svar på de frågor som vi ställt i syftesbeskrivningen, för att underlätta för oss själva samt för läsaren så har vi delat in frågorna i mindre rubriker för att göra resultatet mer tillgängligt. De kursiverade texten är utdrag från samtal eller observationsanteckningar. Barnen i de olika observationerna och intervjuerna kommer att benämnas som B och efteråt en siffra som står för följdordningen om mer än ett barn är deltagande.

Vad karakteriseras barns relationskapande?

Samförstånd i leken.

Vi har valt ut följande exempel som visar på relationskapande i den fria leken. Observationen börjar med fyra deltagande barn och utökas sedan till sju. Barnen som deltar i leken är fyra till fem år gamla. Leken börjar med att fyra barn sitter i ett rum och väntar på att samlingen ska börja. Ett av barnen hittar då en boll, han tar bollen och rullar den till sin kompis och säger.

– Nu får du berätta vilken färg som du tycker mest om.

Kompisen tar då bollen och berättar sin favoritfärg och rullar den i sin tur till nästa.

Barnen har vetskapen om vilka som fått bollen och de som inte haft den. Fler barn kommer in i rummet och sätter sig i deras ring. Genom att barnen automatiskt satt sig ner så är de direkt med i leken. När alla fått sagt en färg så får barnet som började tillbaka bollen och säger att alla ska berätta om vilken favoritmat de har. När ett barn fick bollen och skulle tala om vad det gillade så lyssnade alla till det.

I denna lek så florerar samspelet mellan barnen i form av de gemensamma reglerna, samförståndet mellan dem, de rutiner som finns samt att de upprätthåller en kontroll över leken. Barnen förstår lekens gemensamma mening och på vilket sätt de får delta i den samt att de påvisar sitt agentskap. Agentskapet visar sig i form av den medvetenhet barnen har om vem som haft bollen och vem som inte har haft den, bollen rullar aldrig till samma barn två gånger. De visar på detta sätt sitt sociala ansvar i leken och att de själva är med och skapar en bra stämning. Det som kan ses som relationskapande i leken är att barnen lyssnar till varandra, de får berätta någonting om sig själv och alla barn som är med lyssnar utan att avbryta eller kommentera. Att skapa relationen till andra är tidskrävande och det krävs en ömsesidig vilja i att bli vänner, att då visa respekt till andra är en bra grund och det är just vad dessa barn gör då de inte avbryter eller lägger sig i den andres val. I denna lek så får barnen lära sig mycket om varandra och samtidigt visa sina demokratiska färdigheter då alla ges en lika stor plats samt att de turas om, alla får då en lika stor chans att tala. De barn som tillträder leken behöver inte fråga om lov, utan går direkt in i den. Detta sätt är bland de vanligaste för barnet att tillträda en lek, leken blir då inte avbruten då någon ska be om tillträde utan barnen kommer bara in och tar en

plats i gruppen. Detta sätt att tillträda leken visar också att barnen accepterar varandra och ser alla som en tillgång (Corsaro, 2011).

I de intervjuer vi gjort så visar det sig vanligt förekommande att barnen använder denna strategi för att tillträda lek med andra. Vi visar här exempel från intervjuerna då barnen talade kring tillträdesfrågan i leken. Barn som tillträder lek med andra visar ett försök till relationskapandet. Genom att ta kontakt med andra genom leken så visar barnet på en social förmåga att vilja vistas och samspela med andra och då också skapa en relation till sin lekpartner.

1. *Hur gör du för att komma in i leken då? om du vill leka med någon annan hur gör du då? B1, Då går jag bara in i den.*

2. *Behöver du inte fråga om lov då? Ska du bara komma in? B1, ja, mmm.*

1. *Hur gör du för att leka med honom? B2, ingenting. Jag bara leker med honom.*

2. *Brukar du inte fråga om lov? B2, Nej*

1. *Brukar ni alltid få vara med och leka? B3 ja det får vi. B4, ja pp, vi behöver inte ens fråga.*

Acceptera och respektera andra är viktiga egenskaper då barnen skapar relationer till varandra, utan dessa så får barnet svårt att delta i lek. De egenskaper som barn behöver för att skapa en relation till andra är ingenting som kommer automatiskt utan någonting som barnen lär sig allt eftersom exempelvis genom att titta hur andra barn gör och sedan assimilera detta. Dessa egenskaper tränas bäst i lek med andra då barnet får prov på olika normer och regler i relationskapandet. Barnen i observationen är mellan fyra och fem år och har redan en viss kunskap i detta, samt att de redan har en nära relation till varandra. Detta visar sig i observationerna med tanke på deras omtänksamma sätt till varandra.

Det gemensamma intresset

Dessa observationer visar också på Lekens inflytande i att skapa en relation och gemenskap mellan barnen. Ett gemensamt intresse eller ett gemensamt mål i leken underlättar när barn skapar relationer mellan varandra. Deltagande i andras lek visar på en gemenskap som sedan gör det lättare när relationer byggs upp. Barn som leker med varandra visar ofta ett engagemang genom att upprätthålla lekens struktur. Denna förbindelse kan också visas då två barn leker olika lekar bredvid varandra för att senare flytta sina gränser närmare och tillslut ingå i en gemensam lek. Två flickor leker inne i hem vrån de befinner sig på varsin sida om rummet och leker två olika lekar. De flyttar sakta lekarna mot varandra och efter en kort stund blir leken gemensam. B1 säger – *Vad leker du?* Hennes fråga visar den andra flickan att hon är nyfiken på hennes lek. Hon visar samtidigt med sitt kroppsspråk att hon leker samma typ av lek. De

båda flickorna är nu samförstådda med att de leker samma typ av lek och börjar nu närma sig varandra. B2 säger – *Vill du låna mina dockkläder?* Hon kommer sedan fram till flickan med ett par kläder som hon sedan ger till henne. Flickan stannar kvar och de börjar gemensamt klä på dockan. Genom dessa fraser mellan flickorna så fick de inflytande i varandras lekar och kunde därefter utveckla leken gemensamt. Detta exempel visar på hur en lek som börjar på varsitt håll med egna gränser och normer raderas för att återskapas till en gemensam lek. Genom att kliva in i varandras lekar så visar de en gemenskap med varandra.

Det visade sig att stjärtlappsåkning var ett bra exempel på just relationskapandet genom att många barn vistades på samma plats under en längre tid. Barn som inte alls brukade konversera med varandra gjorde nu detta och det fanns en gemenskap mellan barnen då de turades om med att åka och dela med sig av stjärtlapparna som fanns mellan varandra. Stod ett barn högst upp på kullen och inte hade en stjärtlapp att åka på så var barnen längre bak i kön snabba på att låna ut sin. Även de barn som inte hade någon hjälm och då inte fick åka var delaktiga i samtal med de andra samt att de deltog i leken i form av hejarklack då de andra barnen åkte. Backen blir en plats där många barn kan mötas och leka tillsammans. Det gemensamma intresset för barnen närmare varandra samt att de barn som inte är verbalt delaktiga ändå känner delaktighet i leken i form av den gemenskap som finns. Alla barn deltar på samma villkor och ingen av barnen behöver hävda sin rätt. Vänskaper skapas mellan barn som inte alls brukar leka tillsammans och som så småningom kan leda till en ny relation.

I dessa intervjuer så visas några svar som vi fått på frågan om vad barnen helst leker. Ett svar som kom upp ett flertal gånger var kurragömma. Vi vill med detta exempel att gemensamma intressen för barn närmar varandra.

1. *Vad tycker du mest om att leka med henne då? B1: Vi leker kurragömma*
2. *Vad brukar ni vilja vara med och leka för lekar då? B2: Scooby-Doo, agent, mamma pappa barn och kurragömma. B3: ja samma*
3. *Vad brukar ni leka med då? B4: Ömm kurragömma (Tystnad).*

Barn som har liknande intressen och tycker om att leka samma typ av lekar har lättare att skapa relationer till varandra. Det är oftast intressen, smak, eller tycke som för barnen närmare. Leken är oftast ett bra sätt att skaffa sig vänner, i leken får barnet lära sig kommunicera, lyssna, turtagning, acceptans, demokrati och hänsynstagande, dessa grundläggande kunskaper är viktiga då barn sedan bygger relationer till varandra.

En ömsesidig relation

Det är två pojkar som sitter inne i ett rum och leker med bilar, gubbar och lego. Lekens karaktär är tjuv och polis, den ena pojken kommer att agera som polis och den andre som tjuv. De sitter en lång stund och bygger upp en stad av

lego, när de sedan är klara så börjar jakten. Pojken som är tjuv har en helikopter som han flyger runt i och gör olika rån. Polisens jobb är att fånga honom. Bl säger då – *Min polisbil kan flyg så jag kan fånga dig*. Pojken med helikoptern menar då på att bilar inte kan flyga och fortsätter med det han gjorde. Polispojken föreslår efter en stund att han i stället kan ha en supersnabb bil. Pojken visar i leken att han hela tiden var rädd för att bli tagen och fick svårt att behärska sig när pojken med polisbilen kom för nära. Barnen visar ett bra samspel i lekens början då de bestämmer lekens handling och regler tillsammans, de har också samma inlevelseförmåga medan leken byggs upp samt medan den pågår. När pojkarna är klara med att bygga upp leken så vänder det goda spelet som pojkarna haft från början. Vid en första anblick på leken så verkar det som att de båda pojkarna är med och bestämmer, men efter att vi har studerat dem en längre tid så ser vi att det är den ena pojken som styr i de flesta fall. Så länge den andra pojken kommer med ett bra förslag så går det igenom men är förslaget dåligt så blir det ett nej, pojkens egna förslag i leken går däremot alltid igenom, det spelar ingen roll om förslaget är bra eller dåligt ur den andre pojkens synvinkel. Pojken ger inte heller det andra barnet speciellt mycket utrymme i lekens handling, de leker bra med varandra men de har inte alls samma makt över leken. Pojken med mindre makt över leken syns inte ens märka att han inte har lika stor inverkan som den andra pojken har utan är nöjd över sin position, han ser alla förslag som bra och verkar inte alls bli ledsen när hans egna förslag nekas. De båda pojkarnas samarbete för att göra leken till ett roligt spektrum är lyckosamt. Det uppstår inga bråk och inte heller några större konflikter. De konflikter som däremot uppkommer löser de bra genom att prata och förklara för varandra vad de menar. Båda pojkarna har ett stort och bra ordförråd och kommunicerar bra mellan varandra. Visst blir det missförstånd men det är ingenting som de inte kan lösa. Genom att de båda pojkarna tycks trivas i leken så verkar inte heller pojkens styrning som något problem utan i stället som en tillgång för att leken är så god.

Pojken i intervjun nedan har en nära kontakt till sin vän som flyttat. Han förklarar deras relation som mycket intim och ömsesidig samt full med delaktighet till den andre. Hans förklaring av deras relation visar en nära kamratkultur mellan dem. Det förekom även fler barn som förklarade sina relationer till varandra på liknande sätt.

Pojken beskriver - *Han har flyttat för jättelänge, år sen. Jag gjort ett brev med mamma, hon hade skickat det. Vi lekte så bra, han var så bra kompis, vi var alltid tillsammans, alltid*. Han fortsätter och beskriver deras relation på följande sätt - *nu bor han i (Namn) men vi är fortfarande vänner. Men förra gången när han lekte med mig var på dagis, då bodde han nära där vi bor. Jag saknar att leka med honom. Vi var bästisar*. När barn skapat en bra och nära relation till varandra så kan den vara svår att glömma eller bytas bort. En bra och nära relation till någon kan hålla länge. Ett annat barn berättar i intervjun – *Vi leker alltid tillsammans, jag behöver aldrig vara ensam för jag och (Namn) har alltid varandra. Vi hjälper varandra och leker så bra, ja ja man kan säga att vi är bästisar, ja det är vi*. Detta beror på att barnen skapar en egen kultur tillsammans som de sedan lever i (Corsaro, 2011).

En kamratkultur kan bestå av två barn till hur många barn som helst, men det måste alltså vara fler än sig själv.

För att ingå en kamratkultur så måste barnen bli accepterade av varandra och byggt upp relationer till de andra. En bra relation är grunden till kamratkulturer. Pojken i första intervjun har skapat en nära relation till sin vän som flyttat. Detta kan bero på att de tycker om samma typ av aktiviteter och visar en ömsesidig respekt för varandra. Pojken berättar hur han brukade ge sin kompis fart när de gungade tillsammans. Detta visar på en stor ödmjukhet genom att hjälpa någon. Deras relation bygger på respekt till den andre och en känsla av delaktighet, när den ena pojken inte kan så finns den andre där för att hjälpa och stötta i uppgifter och lekar. Pojken i intervjun pratar mycket om sin bästa vän som har flyttat och tänker tillbaka på olika minnen. Dessa två barn har haft en bra relation och lekt mycket tillsammans medan pojken bodde på orten. De flesta av barnen som vi intervjuat och som nämnt att de bor nära någon av sina kamrater tycks ha en närmare relation till varandra än de barn som inte bor i närheten av sina vänner. Detta kan bero på att de barn som bor nära har känt varandra sedan de var små och att de då haft längre tid på sig för relationsskapandet (Corsaro, 2003). Det kan också bero på att de ofta leker tillsammans när de är hemma. Att ha en nära relation till andra barn tycks vara viktigt och det ständiga svaret som dök upp på "alla" intervjuer var, för att ha en relation till någon annan och att vara med i lek så måste barn vara snälla, annars får de inte delta. Detta beror också på den ömsesidiga respekten som är viktig i relationsskapandet, barnen måste lyssna till varandra och får inte vara för dominant och styra leken för mycket.

Hur uppfattas vänskap för barn?

Under samtalen med barnen så beskriver alla fenomenet vänskap utifrån sina egna tankar och aspekter. Vi har i denna del av resultatet tolkat de tre mest framträdande teman av barnens berättelser om vänskap och kompisrelationer.

Att leka och göra samma saker

Ett av de centrala och viktiga teman som framträder under samtalen med barnen är vikten av att leka tillsammans med andra, ha samma intressen, tycka om samma saker och leka samma lekar. Det här är några av de aspekterna som barnen uttrycker för att beskriva vänskap och relation till andra.

Barn som har liknande intressen och tycker om att leka samma typ av lekar har lättare att skapa relationer till varandra. Det är oftast intressen, smak, eller tycke som för barnen närmare. Leken är oftast ett bra sätt att skaffa sig vänner, i leken får barnet lära sig kommunicera, lyssna, turtagning, acceptans, demokrati och hänsynstagande, dessa grundläggande kunskaper är viktiga då barn sedan bygger relationer till varandra.

1. *Hur vart du och (namn) kompisar med varandra då när ni inte går på samma avdelning? B1: Hon är snäll så då vart vi bara kompisar, vi tycker om samma saker.*

2. *Är det viktigt att kompisar tycker om att leka samma saker? B1: Nepp, jo, ibland är det viktigt att göra samma saker, det är ju leken som bestämmer.*
1. *Varför blir man vänner då? B2: För att man passa ihop, och annars så kan man inte leka nått.*
2. *Hur blir man vänner då? B2: När man blir glada av varandra å å tycker om samma saker.*

Barnen berättar om varför de väljer just sin kompis att leka tillsammans med. Leken blir oftast roligare om barnen tycker om samma saker. Barnen berättar att de har många vänner men att just dessa specifika kompisar är roligast att leka med just för att de har samma intressen och mening med leken. Det visar sig i intervjuerna att de flesta av barnen har en kompis eller en grupp som de helst leker tillsammans med just för att de har liknande intressen. De menar att leken blir bättre och mer intressant om barnen som är med i den tycker om att göra samma saker barnen förklarar också att konflikterna blir mindre då alla förstår leken och de regler som den innehåller.

Vi såg under observationerna hur barnen söker sig till kompisar för att vara med och leka, vissa barn frågar då om tillträde medan en del direkt går in i den. Vi såg också att vissa barn tog hjälp av fröknarna för att finna tillträde. Denna observation visar när två pojkar på fyra år leker i hallen, där bygger de olika bilbanor och kör sedan bilar i dem. En pojke kommer in i hallen och frågar barnen om han får vara med. B1 och B2 frågar då pojken - *Vilken bil har du? Pojken visar då upp en polisbil vilket accepteras av de två kompisarna.* Ytterligare en pojke kommer in hallen, han går fram till pojkarna för att se vad de gör. Han försöker sedan fånga pojkarnas uppmärksamhet genom att berätta hur stark och snabb hans bil är, han förklarar också för pojkarna hur högt den kan flyga men får ingen respons. Han sätter sig då ner och börjar köra med bilen. Pojken försöker igen att fånga barnens uppmärksamhet genom att köra bilen på de andra barnens ben. Pojkarna fortsätter ignorera honom. Det visas i observationen att en del barn kan vara tillsammans när de har samma intressen men att detta inte alltid hjälper alla barn att finna deltagande. Att delta i andras lek är inte alltid så lätt, den fjärde pojken försöker gång på gång att finna tillträde i leken men ignoreras varje gång. Detta kan visa på en redan etablerad kamratkultur och att pojken inte har de rättigheter för att delta i den (Corsaro, 2003).

Många barn uttrycker att leken bli tråkiga när de inte har någon att leka tillsammans med, en del av barnen menade att de till och med blir ledsna när de inte får vara med och då måste leka själva. Barnen hade olika lösningar för att inte känna sig ensamma. En del av barnen tog hjälp av en fröken för att bli delaktig i andra barns lekar medan vissa gick för att leka med de yngre barnen. De barn som gjorde det andra alternativet menade att de yngre barnen alltid uppskattade deras sällskap och vart glada då de kom för att leka tillsammans med dem. Vissa av barnen förklarade också att de ibland tyckte om att vara ensamma, de menade att ljudet i lokalerna ibland var ganska så höga och att det då var skönt att gå undan en stund.

Att vara snäll

Det andra och också ett centralt tema som framträder i barnens berättelser i deras beskrivning av vänskap handlar om att vara snäll och lyssna på varandra när man är vänner. Alla barn nämner snällhet bland den viktigaste egenskapen då de ska bli vänner.

1. *Hur är man när man är en vän då? B1, Man är snäll mot varandra.*

Samtliga barnen berättar för oss att de måste vara snälla för att ha vänner. Uttrycket snäll menas av de flesta barnen att de inte vill hamna i konflikter eller skada varandra på ett psykiskt eller fysiskt sätt. Ett barn uttrycker det så här:

1. *Är det viktigt att ha någon att leka med, tycker du? Varför blir man vänner? B1, Att man ska vara snäll.*
2. *Varför man ska vara snäll då? B1, För att inte man ska slåss.*

Många barn förklarar att när man är bästa vänner så slåss man inte. Det framkom i intervjuerna att om någon gjort elaka saker mot andra så utesluts de från leken. Under vår tid på förskolan så märkte vi att två av pojkarna var oskiljaktiga. De var jämt tillsammans vart de än befann sig. I vårt samtal med dem så berättade de att de aldrig bråkade med varandra för att de var bästa vänner. Så att vara snäll mot andra är en viktig merit för att ha en kompis och en norm för barnen då de beskriver vänskap.

1. *Hur är man en dålig vän då? B1, Så här (visar en sur min). Man är sur och arg då vill ingen leka med.*

Barn som uppträder surt eller argt är inte heller önskade lekkamrater. Det visade sig från våra intervjuer och observationer att beteende som dominans eller egocentrism och att inte lyssna på sina kamrater är orsaker till att barn inte kommer med i leken. Barnet är då inte uppskattat av andra och utesluts. Barn som uppträder trevligt, snällt och mer fokuserad av andra blir lättare vald som kompis. Ett av barnen beskriver - *Hon kollade i min väska och det får hon inte. (Namn) sa åt henne. Det är bara min väska, hon gillar min väska men lyssnar inte. Det känns inte så bra när hon tittar i min väska och inte lyssnar när hon inte får.*

Denna sekvens visar att barnen inte uppskattar då kompisarna inte lyssnar till vad de sagt. Barnen uttrycker att sådana beteenden är otrevliga. Det är en dålig egenskap att röra andras saker utan att fråga om lov. Barnen bör lyssna och höra vad kompiserna har att säga. Det visade sig även bland intervjuerna och observationer att de barn som inte lyssnar har svårt att leka tillsammans med andra och finna tillträde i andras lekar.

Att känna igen

Att känna igen varandra är det tredje centrala temat som framträder i barnens intervjuer. Barnen i intervjuerna nämner detta som en viktig del då de letar någon att vara tillsammans med.

1. *Varför blir man kompisar då? B1, Om man inte känner igen någon om vad den heter då kanske jag inte leka med honom. Jag har aldrig sett han förut. Det var länge sen. Då undrar jag vilken det var.*

Barnet i intervjun visar att igenkännandet av kompisar har betydelse då de ska leka. Om barnet inte känner igen lekkamrater så visar intervjuerna att de oftast inte leker tillsammans. Det visar sig att barn som kommer nya till förskolan har svårt från en början att etablera sig då barnen tar distans från dem. Denna distans släpper då barnen efter en tids vistelse på förskolan gör dem kända för andra och då får vänner. En del av barnen berättar att de känt varandra sedan de var små eller bor nära, dessa barn menar att de redan var vänner eller kände igen varandra från innan då de började på förskolan och snabbt blev kompisar tack vare detta.

Utöver dessa tre vanligaste aspekterna om barns förklaring till varför och hur man blir vänner så fanns det vissa barn som skiljde sig från mängden i sina förklaringar. Ett av barnen förklarade vänskap med att kompisens var fin och hade vackert hår och att det var därför de lekte tillsammans. Ett annat barn beskriver vänskap med kärlek. Det framkom en mängd olika förklaringar när barnen beskriver vänskap och dess innebörd.

Diskussion

I detta arbete vill vi belysa hur barns relationsskapande förstås i leken, hur relationsskapandet går till och hur barnen uppfattar vänskap. Därför har vi genomfört en studie som baseras på observationer samt intervjuer med barnen. Utifrån de observationer som gjorts har vi fått en större förståelse i barnens kamratkulturer och hur de ser ut på vår specifika förskola. Resultatet av vår studie kan visa på ökade kunskaper om hur komplicerat barns samspel kan vara i förskolan exempelvis genom delaktighet, välvilja gentemot andra och lusten i att ingå samspel. Av resultatets två teman så visar vi vikten i att ingå samspel samt vilka kvaliteter som behövs för att samspela med andra.

Barns uppfattningar om vänskap

Valet att intervjua barn var att höra deras beskrivning av vänskap. Tidigare forskning beskriver vänskap som ett begrepp och däribland barns relationer till andra (Ackesjö & Persson, 2014). Därför är det viktigt att höra barns uppfattningar om vänskap. Det finns olika beskrivningar om vänskap av olika författare och en av dem är Pape (2002). Författaren menar att barn behöver och vill ha en vän och att vänskap till andra är en viktig faktor för förskolebarnens trivsel. Enligt författaren kännetecknas vänskap av känslor, närhet och förtroelighet. Barnen som deltog i vår studie beskriver vänskap på deras egna sätt. De beskriver att de har en vän för att kunna leka och berätta hemligheter. De menar också att en god egenskap för att kunna bli vänner är att de ska vara snälla. Johansson (2001) menar på den samvarokompetens som barnet har är viktigt för att de ska kunna söka sig till andra för ett intimt samspel. Barnen på vår förskola valde att söka sig till vänner som hade en snäll och vänlig profil och valde bort de barn som uppfattades otrevliga. Williams (2006) tar upp miljöns påverkan på barn och menar att förskolans miljö ska vara ordnad och strukturerat anpassad till alla. Vissa av barnen uppfattade miljön som stökig då det ibland förekom höga ljud vilket ledde till att de drog sig undan. Miljön i förskolan är en viktig komponent för barnet då den bidrar till att lättare hitta och finna nya vänner (Corsaro, 2011; Williams, 2006). För de barn i våra intervjuer som uppfattade miljön stökig så kan det betyda att de kommer att gå miste om möten tillsammans med andra barn som kanske skulle ha funnits om miljön varit mer strukturerad och ljudnivån lägre.

Vår upplevelse utifrån barnens intervjuer var att en nära vän var viktigt. Barnen menade att med en "nära vän" så fanns det alltid någon de kunde leka tillsammans med, dela sina tankar, finna erfarenheter och upplevelser. Engdahl (2012) beskriver lekens betydelse och förklarar det utifrån ett samspeleinriktat synsätt. Författaren betonar lekgruppens betydelse då barnet får möjligheten att delta med sina erfarenheter och utforska tillsammans med andra. Denna grupp skapar också en närhet, trygghet och samhörighet. Samtliga barn som deltog i vår undersökning uttrycker genom sina berättelser att vänskapen mellan dem fanns för de lekte och hade roligt ihop. Barnen menade under intervjuerna att ett liknande intresse med leken var viktigt för det gemensamma innehållet. Barnen sökte sig till barn med ett liknande intresse då de menade att

leken blev roligare. Pape (2002) beskriver barns liknande intressen som en av de grundläggande kvaliteter då barn väjer vilken de ska leka tillsammans med. Bliding (2004) nämner i sin studie beteckningen "att vara". Författaren skriver "att vara" är en aktivitet som är bunden till att vara kompisar. Bliding (2004) beskriver barn, när de berättar om "att vara kompisar" som en gemensam aktivitet där de dela tid, intressen och aktiviteter. "Att vara kompisar" kännetecknas också av barnen när de delar samma tankar och åsikter. Barnen i intervjuerna beskriver olika tillvägagångssätt för tillträde i leken och det mest vanligaste sättet som barnen använder sig av och som visade sig i många av de observationer som gjorts var direkt tillträde då barnen bara "gick in" i leken utan att fråga om lov. Corsaro (1979) menar att det sättet när barn tillträder lek är bland de vanligaste och att den inte blir störd. Barnen i observation med bolleken använde sig av denna metod då de tillträde leken vilket resulterade i att den inte blev störd. Sättet som barn väljer att tillträda leken på kan visa delaktigheten i en kamratkultur. De barn i intervjuerna som använde sig av frågan "får jag vara med" visar sig också i observationerna vara de barn som inte riktigt tillhörde någon grupp. Vissa av de barn som tillhörde gruppen använde sig också av frasen fast i en mindre utsträckning.

Det framkom i Närlanda och Martinsen (2011) studie att barns beteende som provocerande, självcentrerad, påträngande och uppmärksamsökande inte är uppskattade bland barnen vilket också visade sig i intervjuerna där barnen menade att vänner med dessa beteenden valdes bort. Resultatet av studien visade i stället att beteende som snällhet, vänlighet och uppskattning var de karaktäristiska dragen då barn valde vänner. De svarar från intervjuerna som oftast kom på frågan hur en bra vän ska var, blev "Man är glad och snäll" och på frågan hur en "dålig" vän är, blev svaren "Man är sur och arg då vill ingen leka med dem". Barnen i undersökningen beskriver hur de ser på barnen som är sura, arga eller gör elaka saker mot andra som någon de inte vill vara tillsammans med och de får då svårt att tillträda andras lek.

Enligt Bliding (2004) har uttrycket "kompisar" olika funktioner i barns kamratrelationer. Dels använder barn begreppet "kompis" för att förklara samhörighet till någon. Beteckningen används också när barn vill markera en skillnad mellan sig själv och någon annan när de exempelvis säger att "vi är inte kompisar". En beskrivning av vänskap som framkom i barnens intervjuer var då barnen menade att de måste "känna igen" varandra när de ska ingå samspel tillsammans med andra. En del av barnen beskriver att de redan var vänner innan de började på förskolan för att de bodde nära. Bliding (2004) beskriver i sin studie hur en nära relation kan kännetecknas. Hon betonar att en nära relation är när någon känt varandra under en längre tid och har en del upplevelser och erfarenheter tillsammans. Corsaro (2003) och Löfdhal (2007) beskriver likt Bliding (2004) att relationer framställs först efter en längre tids vistelse tillsammans. Michélsen (2004) menar däremot att barn efter bara en kort tids vistelse tillsammans kan skapa goda relationer till varandra. Genom de observationer och intervjuer som gjort så visar det sig att barn som kommer nya till förskolan har svårt med att skapa en relation till andra. Barnen på förskolan menade att de inte "kände igen" de nya barnen och då inte fick vara med i leken. Ingången

i andras lekar och kamratkulturer är tidskrävande och utifrån resultatet så är en regelbunden vistelse på förskolan en klar fördel för att ingå en kamratkultur och samspel med andra. Corsaro (2011) menar i sin forskning att den sociala gemenskapen i gruppen är viktig och att platsen den utspelar sig på har betydelse. I likhet med Corsaro så visar studien på platsens vikt. Både från de intervjuer och observationer som gjorts så visas det sig att barn väljer att leka i de rum där intresset finns och inte vart kompisarna är. De barn som ofta lekte på samma plats visade sig också ha mycket gemensamt. Barn som väljer att ställa sig utanför leken trots att de har ett liknande intresse kan sakna den sociala kompetensen som krävs för att delta i andra barns lek. Förståelse av lekregler och handlingen är viktiga egenskaper som barnet måste förstå för att delta i andras lek. Förstår inte barnet detta så skapas ofta konflikter som resulterar i att barnet blir utesluten i leken. "Att vara" vänner är så mycket mer än "att bara vara". Barnen måste förstå varandra, läsa av, känna begränsningar, kunna ge och ta samt förstå normer för att ingå en gemensam kultur tillsammans (Corsaro, 1978, 2003, 2011).

Barns relationskapande

När barn förstår en gemensam mening med leken så kan det ses ur olika perspektiv, dels genom samförståndet samt en gemensam kontroll att upprätthålla den. Det är inte alltid så lätt då barnet måste träna sig i att nå kunskaper för att ingå samspel med andra (Hughett, Kohler & Raschke, 2012). Barnet känner redan i tidig ålder vilka de kan ingå en samspelande relation med (Engdahl, 2012; Engle, McElwin & Lasky 2010). I resultatet så visar barnen på många färdigheter när de ingår samspel med sina vänner, detta visas bland annat då barnen leker med bollen. Där visar barnen både respekt till varandra och för lekens struktur. Kontroll över leken har skapats genom goda förebilder i form av andra vuxna och äldre barn. Förebilder underlättar socialiseringen av att samspela och umgås med andra. Genom förebilderna så får barnet kunskaper i relationskapandet som de sedan använder sig av själva. Barnen måste själva se olika relationer för att förstå vilka normer och riktlinjer som finns för att sedan kunna ingå i egna och därefter skapa sina kamratkulturer (Corsaro, 2003; Guliaikhin, Galkin & Vasil'eva, 2013). Detta sker oftast genom tolkande reproduktion. Barnet relaterar här till vuxna och samhället och omskapar sedan den kultur som finns för att själv begripa och handskas med den egna kulturen (Löfdahl, 2007).

Barnets egna sociala ansvar i att skapa relationer visar sig i deras agentskap. Vi ser i många av observationerna och intervjuerna som gjorts att barnen är medvetna över sin egna och andras roll i samspelet. Ett agentskap karakteriseras av barnets egen förmåga att ta ansvar över den egna rollen i leken och sociala sammanhang, det kan också hända att barnet tar hjälp av vuxna för att samråda då alla inte klarar detta helt på egen hand (Löfdahl, 2007). Barnen som åkte stjärtlapp visar en självmedvetenhet genom att respektera de regler som finns samt en medvetenhet över turtagningen. Barnen utförde en turtagning mellan varandra och det blev aldrig något bråk. Barnen var givmilda och viste samtidigt när det är deras egen tur att åka så fick de själva tillbaka. Genom en

självmedvetenhet om sitt agentskap så blir det lättare för barnet att ingå samspel med andra. Bland intervjuerna så visste barnen precis vilken egenskap som var viktigast när de skaffar samt behåller vänner och det var "snällhet". Detta tyder på en självmedvetenhet som barnet tillsammans med vuxna eller äldre barn lärt sig och sett genom andras agens. Barns förebilder blir återigen viktiga i en samfungerande relation med andra. För att en relation ska fungera så måste barnen ta hänsyn till och lyssna till varandra. Relationsskapande är någonting som tar tid och kräver en vilja av alla parter. Barnet måste förstå de olika lekregler som finns, Utrymme, förtroende, samförstånd och rutiner när en relation skapas (Corsaro, 2003, 20011; Löfdahl, 2007). Barnen som åkte i backen visade dessa byggstenar i samspelet medan de lekte. Corsaro (2003) menar också att detta är viktiga delar att förstå då samspel ska äga rum. Förskolan ska visa barnen deras demokratiska rättigheter och det kan göras genom barnen delaktighet i de regler och normer som blir framtagna på förskolan (utbildningsdepartementet, 2011). Barnen får genom sitt egna perspektiv bidra till de grunder som ska finnas när lek i samspel med andra uppstår. Att förstå de demokratiska rättigheterna underlättar då barnen leker i den meningen att alla får ta den plats de behöver i samspelet.

Människan ingår flertalet kamratkulturer genom livet och vi såg även detta i våra observationer då flertalet barn ingick i mer än bara en kamratkultur. Barn som visar på liknande intressen har lättare att samspela med varandra då leken oftast är baserad på vad barnet tycker om (Corsaro, 2011). De barn som delar många intressen har lättare att ingå samspelande relationer till flera då alternativen till lekar blir fler. De barn i observationerna som bara vistades i ett och samma rum och bara lekte en typ av lek ingick en kamratkultur med varandra de här barnen sågs aldrig leka med några andra var oftast för sig själv. Detta utgör inget problem i sig, fast kan ses som en begränsning i deras sociala samspel med andra då de aldrig interagerade tillsammans med andra barn. Barn behöver variation för att bredda sitt sociala nätverk och ingå samspel med andra för att senare i livet kunna använda sig av de egenskaper som de lärt sig (Hughett, Kohler & Raschke, 2012). Barns kamratkulturer syftar till en insikt när de möts i gruppen. Barnen i förskolan tillbringar en stor del av sina dagar tillsammans, för att klara av detta så framställer barnen egna kulturer så de lättare kan vistas tillsammans (Corsaro, 2003). För att en kultur ska uppträda så måste barnen ha en någorlunda insikt i varandras liv. Barnen som lekte polis och tjuv upprätthåller en kontroll i leken genom gemensamma regler, samförstånd och rutiner. De här ramarna finns oftast redan bestämda inom kulturen så att lekreglerna lättare förstås (Corsaro, 2001). De barn som försöker finna tillträde i lek men inte är delaktig i kamratkulturer kan stöta på problem. Detta visar sig i observationen där de två pojkarna leker med bilar tillsammans i hallen, de väljer att släppa in en kamrat som ingår i deras kamratkultur och utesluta den fjärde pojken som söker tillträde. Den fjärde pojken ingår inte i deras kamratkultur och har svårt att tillträda leken. Genom att ingå en kamratkultur så finns ramarna för tillträdet redan bestämt. Det kan som i detta fall utgöra ett problem då alla inte får delta utan utesluts för de inte förstår kulturens regler om tillträde, lekens innehåll och regler (Corsaro 2003, 2011). Barn som

samspelar visar engagemang i att upprätthålla den pågående leken samt att de vill behålla den struktur som finns i den. Barn använder sig av en mängd olika strategier för att vara med i andras lek samt själv finna tillträde i lekar. Flickorna i hemvrån visar på ett av dem då de i olika steg närmar sig en gemensam lek. Att uppmärksamma andras lek och fråga om dess innehåll är en bra ingång för samspel med andra. Barnet visar då sitt intresse och får lättare en respons för att nå deltagande (Engdahl, 2011). Flickan i observationen visar intresse över sin kompis lek och genom det fick hon också tillträde i den.

Avslutande reflektioner

Vi har sett vilka egenskaper och kvaliteter som behövs för att barn ska kunna ingå samspel med andra och hur de gör för att hitta vänner. Det visade sig att förskolan är den plats där barn får träffas och bygga upp relationer till andra. Det är genom dessa möten som barn får möjligheten till samspel och utveckling i de sociala färdigheterna genom att de får delta i gemensamma aktiviteter tillsammans med andra. Vår studie visar att det är tidskrävande för barn att bygga en nära relation till sina jämnåriga kamrater samt att det tar tid för de nya barnen att komma in i gruppen. Det visade sig också att en regelbunden vistelse på förskolan var en fördel då barnen blev "kända" för varandra. Det vi såg som de mest framträdande egenskaperna för att ingå samspel med andra och bygga relationer var det gemensamma intresset, en ömsesidig respekt och den gemensamma platsen vilket även Corsaro (2011) menar är viktiga delar för att samspel ska äga rum. Det är viktigt för barnet att ha en vän som de kan leka tillsammans med. Någon som de kan dela hemligheter, upplevelser och intressen tillsammans med. Barnen skyddar också sina vänskaper och lekar från andras intrång. Barnet tillsammans med sina kompisar visar på handlingar så som inneslutning och uteslutning för att behålla en gemenskap i kamratkulturer som Corsaro (1985) också betonar. Detta visar hur komplicerade barns samspel kan vara i förskolans sammanhang och hur viktigt det är för barnen att utveckla sina sociala färdigheter genom att samspela tillsammans med andra.

Det är bättre att själv redogöra över de brister som finns i den egna undersökningen "än att andra avslöjar dem" (Stukát, 2011, s. 133). Vi ska nu försöka presentera kända potentiella felkällor i vår uppsats.

Vi känner att vi fått ett tillräckligt bra svar på de frågeställningar som vi sökte. Vi har sett hur barn uppfattar en nära relation till andra och vilka egenskaper som behövs för att behålla och upprätthålla relationen. Det som saknas när vi tittar i resultatet är svårigheter i relationskapandet, detta tror vi hade gett en högre validitet i vårt arbete då det är en viktig del i relationskapandet. Vi skulle också visat på handlingar där barn innesluter samt utesluter andra i den gemensamma leken och att dessa medel kan användas som resurs för att stärka kamratkulturer som också Bliding (2004) menar på. Detta menar vi hade varit intressant att diskutera och relatera till tidigare forskning och att resultatet fått en större och djupare variation. Då tiden för en uppsats är begränsad och måste avslutas så är det lätt att gå tillbaka och se över vad som skulle kunna göras bättre. Genom att vi utfört de flesta observationer med endast

papper och penna så har vi inte kunnat ge en rättvis bild över vissa av situationerna då vi inte kommer ihåg all den viktiga informationen från de trettio två olika tillfällena. Detta såg vi också som ett problem då vi sorterade bland materialet och upptäckte att vi bara kom ihåg det som stod nerskrivet och inte de detaljer som fanns i huvudet under själva observationen.

Framtida forskning

Vår undersökning är baserat på en grupp barn och deras uppfattningar om relationsskapande och vänskap, genom att vi utfört intervjuer med barnen och observerat dem så har vi fört fram deras perspektiv om relationskapandet. Vårt kunskapsområde kan utvecklas vidare genom att ta del av pedagogernas inställning och uppfattning om barns relationskapande. Pedagogernas förhållningssätt utgör en viktig del för barnet då de tillbringar en stor del av dagen tillsammans och har detta som en vardaglig situation. De ser barnets utveckling i samspelet och vilka förmågor som behövs då barn bygger relationer till andra.

Alla barn behöver en vän och vill ha en vän (Pape, 2002).

Referenser

- Ackesjö, H & Persson, S. (2014). *Barns erfarenheter av sociala gemenskaper i övergångarna till och från förskoleklass*. Pedagogisk forskning i Sverige, 19(1), 3-30.
- Ahrne, G & Svensson, P. (2013). *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber.
- Askland, L & Sataöen, S. (2009). *Utvecklings-psykologiska perspektiv på barns uppväxt*. Stockholm: Liber AB
- Barnkonventionen: FN:s konvention om barnets rättigheter. (2009). Stockholm: UNICEF Sverige.
- Bliding, M. (2004). *Inneslutandets och uteslutandets praktik- En studie av barns relationsarbete*. Göteborg: ACTA UNIVERSITATIS GOTHOBURGENSIS
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Sverige: Liber
- Corsaro, W. A. (1985). *Friendship and Peer Culture in the Early Years*. New Jersey: Ablex Publishing Corporation.
- Corsaro, W. A. (1979). We're friends right? Children's use of access rituals in a nurseryschool. *Language in society*, 8:315-336.
- Corsaro, W. A. (2003). *We're friends- Right? Inside kids' culture*. Washington, D.C.: Joseph Henry Press
- Corsaro, W. A. (2011). *The sociology of childhood*. (3. ed.) Thousand Oaks: Pine Forge Press.
- Engdahl, I. (2011). Toddler interaction during play in the Swedish preschool. *Early Child Development and Care*, 181, (10), 1421-1439. DOI: 10.1080/03004430.2010.533269
- Engdahl, I. (2012). *Doing Friendship during the Second Year of Life in a Swedish Preschool*. *European Early Childhood Education Research Journal*, 20(1), 83-98
- Engle, J. M., McElwain, N. L., & Lasky, N. (2011). *Presence and Quality of Kindergarten Children's Friendships: Concurrent and Longitudinal Associations with Child Adjustment in the Early School Years*. *Infant And Child Development*, 20(4), 365-386.
- Guliaikhin, V.N., Galkin, A.P & Vasil'eva, E.N. (2013). *Young People's and Children's Social Associations as Agents of Secondary. Socialization*. *Russian education and society*, vol. 55, no. 7, July 2013, pp. 68-78.
- Hughett, K., Kohler, F. W., & Raschke, D. (2013). *The Effects of a Buddy Skills Package on Preschool Children's Social Interactions and Play*. *Topics In Early Childhood Special Education*, 32(4), 246-254.
- Johansson, E. (2001). *Små barns etik*. Stockholm: Liber.

- Johansson, E & Pramling Samuelsson, I. (2003) – *Förskolan – barns första skola*. Stockholm: Liber.
- Løkken, G & Søbstad, F. (1995) *Observation och intervju i förskolan*. Studentlitteratur: Lund ISBN 91-44-60261-8
- Michélsen, E. (2004). *Kamratsamspel på småbarnsavdelningar*. Stockholms Universitet: Pedagogiska Institutionen.
- Naerland, T. & Martinsen, H. (2011). *Child-Child Interactions and Positive Social Focus among Preschool Children*. *Early Child Development And Care*, 181(3), 361-370.
- Pape, K. (2002). *Social kompetens i förskolan - att bygga broar mellan teori och praktik*. Stockholm: Liber
- Skolverket (2011). *Läroplan för förskolan Lpfö 98*. (2., rev. uppl.) Stockholm: Skolverket.
- Stukát, S. (2011). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Student litteratur.
- Wehner-Godée, C. (2000). *Att fånga lärandet: pedagogisk dokumentation med hjälp av olika medier*. (1. uppl.) Stockholm: Liber.
- Williams, P. (2006). *När barn lär av varandra*. Stockholm: Liber.
- Öksnes, M. (2011). *Lekens flertydighet- om barns lek i en institutionaliserad barndom*. Stockholm: Liber.

BILAGA 1: – Missiv till vårdnadshavare

Brev till föräldrar.

Hej! Vi heter Joanna Lindbäck och Dugarmaa Andersson och går vår sista termin på förskolläroutbildningen vid Mittuniversitetet i Härnösand.

Vårt examensarbete kommer att behandla barns relationsskapande och barns samspel i lek. För att genomföra vår studie kommer vi att utföra observationer därför kommer vi att tillbringa några dagar på ditt/ert barns förskola för att samla material till vår avslutande studie.

Tillvägagångssättet på vår observation kommer att utföras i form av observationer samt samtal med barnen. Vi hade då tänkt filma de observationer vi gör samt spela in samtalen med barnen med hjälp av ljudinspelning.

För att genomföra studien behöver vi ditt/er tillåtelse och godkännande att barnet får förekomma i vårt material som kommer att bestå av filmade sekvenser där vi samtalar med barnen samt observationer. Vi kommer att använda oss av videokamera samt diktafon för att lättare kunna höra och se vad det är som sker. Vi kommer sedan att analysera vårt material.

Barnets deltagande kommer att vara anonym, vi kommer inte nämna något namn på vare sig barn eller förskolan i vårt examensarbete. Och allt som sägs vid samtalet med barnet skall endast användas av oss i vårt skrivande av examensarbeten. Materialet kommer enbart att behandlas av oss och vår handledare och kommer att förvaras på ett sådant sätt så att ingen obehöriga kan ta del av det. Insamlat material förstörs när vi slutfört vårt arbete och det är godkänd. Vänligen fyll ditt/ert godkännande eller icke godkännande i medföljande blankett och lämna till förskolan v45. Vecka 45 och 46 påbörjas vår materialinsamling och vi kommer då vara på er förskola.

Godkännande om att få observera ditt/ert barn med endast penna och papper.

Barnets namn.....

Vårdnadshavares namn.....

Med vänlig hälsning

Joanna Lindbäck och Dugarmaa Andersson Tel.nr: Joanna 073/8434766 Dugarmaa 073/0921791 Email: joanna.sundsvall@gmail.com duugii@hotmail.com

Godkännande av barnets medverkan i examensstudie.

Barnets namn.....

Jag godkänner att mitt barn **FÅR** medverka

Jag godkänner **INTE** att mitt barn får medverka

Vårdnadshavares underskrift.....

.....

BILAGA 2: – Missiv till förskolechefen och förskolan

Brev till förskolan.

Hej! Vi heter Joanna Lindbäck och Dugarmaa Andersson och går vår sista termin på förskolläroutbildningen vid Mittuniversitetet i Härnösand.

Vårt examensarbete kommer att behandla barns relationsskapande och barns samspel i lek. För att genomföra vår studie kommer vi att utföra observationer därför kommer vi att tillbringa några dagar på ditt/ert barns förskola för att samla material till vår avslutande studie.

Tillvägagångssättet på vår observation kommer att utföras i form av observationer samt samtal med barnen. Vi hade då tänkt filma de observationer vi gör samt spela in samtalen med barnen med hjälp av ljudinspelning.

För att genomföra vår studie så behöver vi besöka er förskola under ett flertal tillfällen under vecka 45 och 46 och önskar därför tillåtelse till det.

För att genomföra studien behöver föräldrarnas tillåtelse och godkännande att barnet får förekomma i vårt material som kommer att bestå av filmade sekvenser där vi samtalar med barnen samt observationer. Vi kommer att använda oss av videokamera samt diktafon för att lättare kunna höra och se vad det är som sker. Vi kommer sedan att analysera vårt material. Vi kommer därför att skicka ut ett separat brev till vårdnadshavarna där vi förklarar vår studie och ber om deras godkännande.

Barnets deltagande kommer att vara anonym, vi kommer inte nämna något namn på vare sig barn eller förskolan i vårt examensarbete. Och allt som sägs vid samtalet med barnet skall endast användas av oss i vårt skrivande av examensarbeten. Materialet kommer enbart att behandlas av oss och vår handledare och kommer att förvaras på ett sådant sätt så att ingen obehöriga kan ta del av det. Insamlat material förstörs när vi slutfört vårt arbete och det är godkänd.

Med vänlig hälsning

Joanna Lindbäck och Dugarmaa Andersson

Tel.nr: Joanna 073/8434766

Dugarmaa 073/0921791

Email: joanna.sundsvall@gmail.com duugii@hotmail.com

BILAGA 3: - Guide för Intervjufrågor

Intervjufrågor

Kan du berätta.

- *Hur är man när man är en vän?*
- *Hur är man när man är en bra vän*
- *Varför ska man vara en bra vän?*
- *Är det viktigt med vänner?*
- *Varför blir man vänner?*
- *Hur blir man vänner?*
- *Hur gör du för att hitta en vän?*
- *Tycker du mest om att leka ensam eller med dina kompisar? Varför?*
- *Vad brukar ni leka, du och din/dina kompisar?*
- *Kan du berätta hur du känner när du inte får vara med i kompisars lek?*
- *vad gör du för att komma in i leken, för att få leka tillsammans med de andra?*
- *Brukar du/eller kan du bestämma vad ni ska leka eller vad ni ska hitta på? någon lek?*
- *Gillar du att leka med stora barnen eller små? Vem leker du mest tillsammans med? av dem stora eller små? varför?*
- *Brukar du leka ensam? vad leker du då? Hur känner du då?*